

# Et nyt registreringssystem for middelaldergenstande

Af Rikke Agnete Olsen

Da Lærestolen i Middelalderarkæologi i sommeren 1975 stod over for den første af flere års udgravninger på klostertomten i Øm, var det klart, at de mange oldsager, som givetvis ville komme for dagen, måtte registreres sideløbende med, at udgravningen fandt sted.

Fundmængden er stærkt stigende ved vor tids udgravninger. Man kasserer ikke mere i stort omfang under gravningen, for også genstande, som i sig selv er af mindre interesse, kan have værdi ved statistisk behandling af materialet, og til vurderingen af jordlagene har man brug for fundenes vidnesbyrd. Til gengæld kan lagene ofte hjælpe til en datering af fundene. Derfor kan man naturligvis ikke vente i årevis på, at de bliver færdigregistreret, slet ikke ved en så omfattende kampagne som Øm klostergravningen, der er planlagt til at skulle strække sig over fire år.

Lærestolen har ingen museumsinstitution i ryggen til at gøre det endelige registreringsarbejde og føre genstandene til protokols. En foreløbig fundliste, som naturligt føres på enhver udgravning - eller i hvert fald bør føres - ville derfor ikke være tilstrækkelig. Genstandsregistreringen skulle efter udgravningen være lige så færdig og brugbar som udgravningsberetningen. Det betød, at fundene i videst muligt omfang måtte bestemmes, beskrives, nummereres og magasineres på en sådan måde, at man ved udgravningens afslutning havde overblik over mæng-

den og arten af fundene, kunne se i hvilke felter og lag de hørte hjemme og dernæst kunne gå til magasin-kasserne og finde dem frem til en nøjere betragtning. Der måtte kort sagt laves en rigtig protokol og en praktisk magasinordning, så fundene var parat til den egentlige bearbejdelse.

På de seneste års store Ribe-gravninger er det lykkedes at registrere fundene sideløbende med udgravningen. Så måtte det også kunne lade sig gøre i Øm. Men vi ønskede altså at tage skridtet helt til en fuldt færdig protokol. Det måtte nødvendigvis blive en protokol på kort, og der måtte føres to ens kort for hver registrering, så der samtidigt kunne opstilles en fortløbende protokol for felter og lag og et sagkartotek.

Med tiden vil der givetvis blive opbygget en genstandssamling i tilknytning til Lærestolen. Store dele af denne samling vil komme fra udgravninger. Andet vil indgå som enkeltfund. For brugere af Lærestolens samlinger vil det være en fordel, at alle genstande bliver registreret i et fælles protokolsystem. Det var derfor ønskeligt, at Øm-kortene blev udformet, så de kunne bruges på alle arter af genstande, hele som fragmentariske. De skulle kunne fungere både som udgravningskort og som registreringskort i snævrere forstand. I studiet middelalderarkæologi er det et væsentligt led at lære at foretage en museumsmæssig genstandsregistrering; hertil skulle kortene også være en hjælp.

Alt dette gav naturligvis anledning til en del overvejelser over, hvilke oplysninger det er nødvendigt og ønskeligt at finde i en museumsprotokol, og hvad der må medtages ved beskrivelsen af de enkelte genstande.

En arbejdsgruppe bestående af stud. mag.'erne Per Kr. Madsen og Ole Schiørring samt Olaf Olsen og denne artikels forfatter udformede Øm-kortene. Vi var enige om, at en protokoltekst skal beskrive, ikke tolke. Tolkningen er subjektiv og ofte tidsbestemt; den hører hjemme i ekspertens publikationer. I beskrivelsen er det vigtigt at standardisere, d.v.s. altid at bruge det samme udtryk for det samme fænomen og at finde entydige betegnelser. Genstande af samme slags bør beskrives ensartet, således at det altid er de samme fænomener, der medtages i beskrivelsen. Kun ved en velgennemtænkt og konsekvent standardisering kan man gøre sig håb om at følge med ved registreringen af de mange fund, som kommende års udgravninger, ikke mindst i byerne, vil bringe frem. Uden en forsvarlig og systematisk registrering bliver fundene i altfor høj grad en død skat. Store samlinger kan ikke benyttes uden protokol. En standardisering af beskrivelserne er desuden en nødvendig forudsætning for, at genstandsmængderne kan hulkortbehandles.

Øm-kortene er fremstillet i A5 format. Hver registrering finder sted på to ens påtrykte kort, et hvidt, af let karton til den fortløbende protokol og et gult, af papir til sagregistranten. Kortene udfyldes på én gang, idet der lægges karbonpapir mellem et gult og et hvidt kort. Det viste sig at være hurtigere at gøre det i hånden end at skrive dem på maskine.

I det følgende vil forklaringen på kortets udformning fremgå af en gennemgang af de enkelte rubrikker. Der vil også blive redegjort for erfaringerne ved brugen af kortet i udgravningssæsonen 1975.

Kortets hoved med angivelse af udgraver og fundsted forklarer sig selv. Fundstedsrubrikken er for lille

til brug på andre lokaliteter og er blevet gjort større på den revision af kortet, som allerede har fundet sted.

I nummer-rubrikken er trykt M2, hvilket er Øm-gravningens hovednummer. Den er Lærestolens anden udgravning. Kommende gravninger vil få nr M3, M4 o.s.v. Til hovednummeret føjes ved genstandsnummereringen flere cifre efter følgende system:

|                              |                                                                             |                                                                                                      |                                                                                                         |
|------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| M2                           | A                                                                           | A                                                                                                    | 18                                                                                                      |
| Hovednummer for udgravningen | Udgravningsfelt. Bogstaverne benyttes fortløbende med udeladelse af G og Z. | Jordlag samt faste forekomster. Benyttes fortløbende inden for feltet. Kan udbygges med flere cifre. | Fundnummer. Gives optagne enkeltfund samt fundkomplekser, f.eks. søm eller keramiske skår af samme art. |

På en lokalitet som Øm Kloster er det praktisk at have et særligt nummereringssystem for grave. Det er udformet således:

|                               |                            |      |                                                                                                                                                        |                                                                                                    |
|-------------------------------|----------------------------|------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------|
| M2                            | G                          | A    | A                                                                                                                                                      | 1                                                                                                  |
| Hovednummer for udgravningen. | Fast betegnelse for grave. | Felt | Gravnummer. Bruges fortløbende inden for de enkelte felter. Kan udbygges med flere cifre. Z reserveres til løse skeletdele, der nummereres ZA, ZB etc. | Fundnummer. Bruges på enkeltfund i gravene. Ikke på skeletdele, hvor gravnummer er tilstrækkeligt. |

Ved bearbejdelsen af udgravningsresultaterne er det en indlysende fordel, at man som her umiddelbart kan aflæse det nøjagtige fundsted af genstandens nummer. Et eksempel: mønten M2BK2, slået under

|    |                                                                                                                                            |   |   |   |                             |   |   |   |           |    |    |    |                  |    |                                              |    |          |    |            |    |                      |    |             |    |    |    |    |  |      |
|----|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---|---|---|-----------------------------|---|---|---|-----------|----|----|----|------------------|----|----------------------------------------------|----|----------|----|------------|----|----------------------|----|-------------|----|----|----|----|--|------|
| 1  | 2                                                                                                                                          | 3 | 4 | 5 | 6                           | 7 | 8 | 9 | 10        | 11 | 12 | 13 | 14               | 15 | 16                                           | 17 | 18       | 19 | 20         | 21 | 22                   | 23 | 24          | 25 | 26 | 27 |    |  |      |
| 93 | Lærestolen i middelalder-arkæologi ved Aarhus Universitet                                                                                  |   |   |   |                             |   |   |   |           |    |    |    |                  |    | FUNDSTED: Øm Kloster SOGN: Rye HRD: Tyrsting |    |          |    |            |    |                      |    |             |    | 28 |    |    |  |      |
| 92 | NR. M2 - BA 230                                                                                                                            |   |   |   | GENSTAND SIDESKÅR (10 STK.) |   |   |   |           |    |    |    |                  |    | <input checked="" type="checkbox"/> Fragment |    |          |    | GRUPPE 242 |    |                      |    | FUNDÅR 1975 |    |    |    | 29 |  |      |
| 91 | KOORD. /                                                                                                                                   |   |   |   | NIVEAU                      |   |   |   | MATERIALE |    |    |    |                  |    |                                              |    | TILSTAND |    |            |    |                      |    |             |    | l. |    | b. |  | 30   |
| 90 | K E R A M I K                                                                                                                              |   |   |   | FARVE                       |   |   |   |           |    |    |    | FORM             |    |                                              |    |          |    |            |    | h.                   |    | t. 0,5      |    | 31 |    |    |  |      |
| 89 | <input checked="" type="checkbox"/> LERTØJ <input type="checkbox"/> STENTØJ <input type="checkbox"/> ANDET                                 |   |   |   |                             |   |   |   |           |    |    |    |                  |    |                                              |    |          |    |            |    | d.                   |    | diam.       |    | 32 |    |    |  |      |
| 88 | <input checked="" type="checkbox"/> uglaseret <input type="checkbox"/> glaseret                                                            |   |   |   | NØJERE BESKRIVELSE          |   |   |   |           |    |    |    | DET STØRSTE MÅLT |    |                                              |    |          |    |            |    | st.mål 3,7 x 3,7     |    |             |    | 33 |    |    |  |      |
| 87 | GLASUR <input type="checkbox"/> udv. <input type="checkbox"/> indv.                                                                        |   |   |   |                             |   |   |   |           |    |    |    |                  |    |                                              |    |          |    |            |    | FOTO                 |    |             |    | 34 |    |    |  |      |
| 86 | FARVE                                                                                                                                      |   |   |   | FOTO                        |   |   |   |           |    |    |    | FOTO             |    |                                              |    |          |    |            |    | RØNTGEN              |    |             |    | 35 |    |    |  |      |
| 85 | SIDENS udv. indv. FARVE GRÅ GRÅ                                                                                                            |   |   |   |                             |   |   |   |           |    |    |    |                  |    |                                              |    |          |    |            |    | TEGNING              |    |             |    | 36 |    |    |  |      |
| 84 | GODS <input type="checkbox"/> fint <input checked="" type="checkbox"/> mellem <input type="checkbox"/> groft                               |   |   |   | FOTO                        |   |   |   |           |    |    |    | FOTO             |    |                                              |    |          |    |            |    | KONSERVERING         |    |             |    | 37 |    |    |  |      |
| 83 | SKÅRV <input type="checkbox"/> rød <input checked="" type="checkbox"/> grå <input type="checkbox"/> brun                                   |   |   |   |                             |   |   |   |           |    |    |    |                  |    |                                              |    |          |    |            |    | Til: Fra: Beretning: |    |             |    | 38 |    |    |  |      |
| 82 | <input type="checkbox"/> hvid <input type="checkbox"/> gul <input type="checkbox"/> andet                                                  |   |   |   | FOTO                        |   |   |   |           |    |    |    | FOTO             |    |                                              |    |          |    |            |    | DEPONERING           |    |             |    | 39 |    |    |  |      |
| 81 | <input type="checkbox"/> lagdelt udv.: kerne: indv.:                                                                                       |   |   |   |                             |   |   |   |           |    |    |    |                  |    |                                              |    |          |    |            |    | UDST. MAG. KASS.     |    |             |    | 40 |    |    |  |      |
| 80 | OVERFLADE udv.: <input type="checkbox"/> ru <input type="checkbox"/> glat indv.: <input type="checkbox"/> ru <input type="checkbox"/> glat |   |   |   | FOTO                        |   |   |   |           |    |    |    | FOTO             |    |                                              |    |          |    |            |    | DATO 178 1975        |    |             |    | 41 |    |    |  |      |
| 79 | ANDET                                                                                                                                      |   |   |   |                             |   |   |   |           |    |    |    |                  |    |                                              |    |          |    |            |    | FOTO                 |    |             |    |    |    |    |  | FOTO |
| 78 |                                                                                                                                            |   |   |   | FOTO                        |   |   |   |           |    |    |    | FOTO             |    |                                              |    |          |    |            |    |                      |    |             |    |    |    |    |  |      |
| 77 |                                                                                                                                            |   |   |   |                             |   |   |   |           |    |    |    |                  |    |                                              |    |          |    |            |    | FOTO                 |    |             |    |    |    |    |  | FOTO |
| 76 |                                                                                                                                            |   |   |   | FOTO                        |   |   |   |           |    |    |    | FOTO             |    |                                              |    |          |    |            |    |                      |    |             |    |    |    |    |  |      |
| 75 |                                                                                                                                            |   |   |   |                             |   |   |   |           |    |    |    |                  |    |                                              |    |          |    |            |    | FOTO                 |    |             |    |    |    |    |  | FOTO |
| 74 |                                                                                                                                            |   |   |   | FOTO                        |   |   |   |           |    |    |    | FOTO             |    |                                              |    |          |    |            |    |                      |    |             |    |    |    |    |  |      |
| 73 |                                                                                                                                            |   |   |   |                             |   |   |   |           |    |    |    |                  |    |                                              |    |          |    |            |    | FOTO                 |    |             |    |    |    |    |  | FOTO |
| 72 |                                                                                                                                            |   |   |   | FOTO                        |   |   |   |           |    |    |    | FOTO             |    |                                              |    |          |    |            |    |                      |    |             |    |    |    |    |  |      |
| 71 |                                                                                                                                            |   |   |   |                             |   |   |   |           |    |    |    |                  |    |                                              |    |          |    |            |    | FOTO                 |    |             |    |    |    |    |  | FOTO |
| 70 |                                                                                                                                            |   |   |   | FOTO                        |   |   |   |           |    |    |    | FOTO             |    |                                              |    |          |    |            |    |                      |    |             |    |    |    |    |  |      |
| 69 |                                                                                                                                            |   |   |   |                             |   |   |   |           |    |    |    |                  |    |                                              |    |          |    |            |    | FOTO                 |    |             |    |    |    |    |  | FOTO |
| 68 |                                                                                                                                            |   |   |   | FOTO                        |   |   |   |           |    |    |    | FOTO             |    |                                              |    |          |    |            |    |                      |    |             |    |    |    |    |  |      |
| 67 |                                                                                                                                            |   |   |   |                             |   |   |   |           |    |    |    |                  |    |                                              |    |          |    |            |    | FOTO                 |    |             |    |    |    |    |  | FOTO |
| 66 |                                                                                                                                            |   |   |   | FOTO                        |   |   |   |           |    |    |    | FOTO             |    |                                              |    |          |    |            |    |                      |    |             |    |    |    |    |  |      |
| 65 |                                                                                                                                            |   |   |   |                             |   |   |   |           |    |    |    |                  |    |                                              |    |          |    |            |    | FOTO                 |    |             |    |    |    |    |  | FOTO |
| 64 |                                                                                                                                            |   |   |   | FOTO                        |   |   |   |           |    |    |    | FOTO             |    |                                              |    |          |    |            |    |                      |    |             |    |    |    |    |  |      |
| 63 |                                                                                                                                            |   |   |   |                             |   |   |   |           |    |    |    |                  |    |                                              |    |          |    |            |    | FOTO                 |    |             |    |    |    |    |  | FOTO |
| 62 |                                                                                                                                            |   |   |   | FOTO                        |   |   |   |           |    |    |    | FOTO             |    |                                              |    |          |    |            |    |                      |    |             |    |    |    |    |  |      |
| 61 |                                                                                                                                            |   |   |   |                             |   |   |   |           |    |    |    |                  |    |                                              |    |          |    |            |    | FOTO                 |    |             |    |    |    |    |  | FOTO |
| 60 |                                                                                                                                            |   |   |   | FOTO                        |   |   |   |           |    |    |    | FOTO             |    |                                              |    |          |    |            |    |                      |    |             |    |    |    |    |  |      |
| 59 |                                                                                                                                            |   |   |   |                             |   |   |   |           |    |    |    |                  |    |                                              |    |          |    |            |    | FOTO                 |    |             |    |    |    |    |  | FOTO |
| 58 |                                                                                                                                            |   |   |   | FOTO                        |   |   |   |           |    |    |    | FOTO             |    |                                              |    |          |    |            |    |                      |    |             |    |    |    |    |  |      |
| 57 |                                                                                                                                            |   |   |   |                             |   |   |   |           |    |    |    |                  |    |                                              |    |          |    |            |    | FOTO                 |    |             |    |    |    |    |  | FOTO |
| 56 |                                                                                                                                            |   |   |   | FOTO                        |   |   |   |           |    |    |    | FOTO             |    |                                              |    |          |    |            |    |                      |    |             |    |    |    |    |  |      |
| 55 |                                                                                                                                            |   |   |   |                             |   |   |   |           |    |    |    |                  |    |                                              |    |          |    |            |    | FOTO                 |    |             |    |    |    |    |  | FOTO |
| 54 |                                                                                                                                            |   |   |   | FOTO                        |   |   |   |           |    |    |    | FOTO             |    |                                              |    |          |    |            |    |                      |    |             |    |    |    |    |  |      |
| 53 |                                                                                                                                            |   |   |   |                             |   |   |   |           |    |    |    |                  |    |                                              |    |          |    |            |    | FOTO                 |    |             |    |    |    |    |  | FOTO |
| 52 |                                                                                                                                            |   |   |   | FOTO                        |   |   |   |           |    |    |    | FOTO             |    |                                              |    |          |    |            |    |                      |    |             |    |    |    |    |  |      |
| 51 |                                                                                                                                            |   |   |   |                             |   |   |   |           |    |    |    |                  |    |                                              |    |          |    |            |    | FOTO                 |    |             |    |    |    |    |  | FOTO |
| 50 |                                                                                                                                            |   |   |   | FOTO                        |   |   |   |           |    |    |    | FOTO             |    |                                              |    |          |    |            |    |                      |    |             |    |    |    |    |  |      |
| 49 |                                                                                                                                            |   |   |   |                             |   |   |   |           |    |    |    |                  |    |                                              |    |          |    |            |    | FOTO                 |    |             |    |    |    |    |  | FOTO |
| 48 |                                                                                                                                            |   |   |   | FOTO                        |   |   |   |           |    |    |    | FOTO             |    |                                              |    |          |    |            |    |                      |    |             |    |    |    |    |  |      |
| 47 |                                                                                                                                            |   |   |   |                             |   |   |   |           |    |    |    |                  |    |                                              |    |          |    |            |    | FOTO                 |    |             |    |    |    |    |  | FOTO |

|    |                                                                                                                                            |   |   |   |                             |   |   |   |           |    |    |    |                  |    |                                              |    |          |    |            |    |                      |    |             |    |    |    |    |  |      |
|----|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---|---|---|-----------------------------|---|---|---|-----------|----|----|----|------------------|----|----------------------------------------------|----|----------|----|------------|----|----------------------|----|-------------|----|----|----|----|--|------|
| 1  | 2                                                                                                                                          | 3 | 4 | 5 | 6                           | 7 | 8 | 9 | 10        | 11 | 12 | 13 | 14               | 15 | 16                                           | 17 | 18       | 19 | 20         | 21 | 22                   | 23 | 24          | 25 | 26 | 27 |    |  |      |
| 93 | Lærestolen i middelalder-arkæologi ved Aarhus Universitet                                                                                  |   |   |   |                             |   |   |   |           |    |    |    |                  |    | FUNDSTED: Øm Kloster SOGN: Rye HRD: Tyrsting |    |          |    |            |    |                      |    |             |    | 28 |    |    |  |      |
| 92 | NR. M2 - BA 230                                                                                                                            |   |   |   | GENSTAND SIDESKÅR (10 STK.) |   |   |   |           |    |    |    |                  |    | <input checked="" type="checkbox"/> Fragment |    |          |    | GRUPPE 242 |    |                      |    | FUNDÅR 1975 |    |    |    | 29 |  |      |
| 91 | KOORD. /                                                                                                                                   |   |   |   | NIVEAU                      |   |   |   | MATERIALE |    |    |    |                  |    |                                              |    | TILSTAND |    |            |    |                      |    |             |    | l. |    | b. |  | 30   |
| 90 | K E R A M I K                                                                                                                              |   |   |   | FARVE                       |   |   |   |           |    |    |    | FORM             |    |                                              |    |          |    |            |    | h.                   |    | t. 0,5      |    | 31 |    |    |  |      |
| 89 | <input checked="" type="checkbox"/> LERTØJ <input type="checkbox"/> STENTØJ <input type="checkbox"/> ANDET                                 |   |   |   |                             |   |   |   |           |    |    |    |                  |    |                                              |    |          |    |            |    | d.                   |    | diam.       |    | 32 |    |    |  |      |
| 88 | <input checked="" type="checkbox"/> uglaseret <input type="checkbox"/> glaseret                                                            |   |   |   | NØJERE BESKRIVELSE          |   |   |   |           |    |    |    | DET STØRSTE MÅLT |    |                                              |    |          |    |            |    | st.mål 3,7 x 3,7     |    |             |    | 33 |    |    |  |      |
| 87 | GLASUR <input type="checkbox"/> udv. <input type="checkbox"/> indv.                                                                        |   |   |   |                             |   |   |   |           |    |    |    |                  |    |                                              |    |          |    |            |    | FOTO                 |    |             |    | 34 |    |    |  |      |
| 86 | FARVE                                                                                                                                      |   |   |   | FOTO                        |   |   |   |           |    |    |    | FOTO             |    |                                              |    |          |    |            |    | RØNTGEN              |    |             |    | 35 |    |    |  |      |
| 85 | SIDENS udv. indv. FARVE GRÅ GRÅ                                                                                                            |   |   |   |                             |   |   |   |           |    |    |    |                  |    |                                              |    |          |    |            |    | TEGNING              |    |             |    | 36 |    |    |  |      |
| 84 | GODS <input type="checkbox"/> fint <input checked="" type="checkbox"/> mellem <input type="checkbox"/> groft                               |   |   |   | FOTO                        |   |   |   |           |    |    |    | FOTO             |    |                                              |    |          |    |            |    | KONSERVERING         |    |             |    | 37 |    |    |  |      |
| 83 | SKÅRV <input type="checkbox"/> rød <input checked="" type="checkbox"/> grå <input type="checkbox"/> brun                                   |   |   |   |                             |   |   |   |           |    |    |    |                  |    |                                              |    |          |    |            |    | Til: Fra: Beretning: |    |             |    | 38 |    |    |  |      |
| 82 | <input type="checkbox"/> hvid <input type="checkbox"/> gul <input type="checkbox"/> andet                                                  |   |   |   | FOTO                        |   |   |   |           |    |    |    | FOTO             |    |                                              |    |          |    |            |    | DEPONERING           |    |             |    | 39 |    |    |  |      |
| 81 | <input type="checkbox"/> lagdelt udv.: kerne: indv.:                                                                                       |   |   |   |                             |   |   |   |           |    |    |    |                  |    |                                              |    |          |    |            |    | UDST. MAG. KASS.     |    |             |    | 40 |    |    |  |      |
| 80 | OVERFLADE udv.: <input type="checkbox"/> ru <input type="checkbox"/> glat indv.: <input type="checkbox"/> ru <input type="checkbox"/> glat |   |   |   | FOTO                        |   |   |   |           |    |    |    | FOTO             |    |                                              |    |          |    |            |    | DATO 178 1975        |    |             |    | 41 |    |    |  |      |
| 79 | ANDET                                                                                                                                      |   |   |   |                             |   |   |   |           |    |    |    |                  |    |                                              |    |          |    |            |    | FOTO                 |    |             |    |    |    |    |  | FOTO |
| 78 |                                                                                                                                            |   |   |   | FOTO                        |   |   |   |           |    |    |    | FOTO             |    |                                              |    |          |    |            |    |                      |    |             |    |    |    |    |  |      |
| 77 |                                                                                                                                            |   |   |   |                             |   |   |   |           |    |    |    |                  |    |                                              |    |          |    |            |    | FOTO                 |    |             |    |    |    |    |  | FOTO |
| 76 |                                                                                                                                            |   |   |   | FOTO                        |   |   |   |           |    |    |    | FOTO             |    |                                              |    |          |    |            |    |                      |    |             |    |    |    |    |  |      |
| 75 |                                                                                                                                            |   |   |   |                             |   |   |   |           |    |    |    |                  |    |                                              |    |          |    |            |    | FOTO                 |    |             |    |    |    |    |  | FOTO |
| 74 |                                                                                                                                            |   |   |   | FOTO                        |   |   |   |           |    |    |    | FOTO             |    |                                              |    |          |    |            |    |                      |    |             |    |    |    |    |  |      |
| 73 |                                                                                                                                            |   |   |   |                             |   |   |   |           |    |    |    |                  |    |                                              |    |          |    |            |    | FOTO                 |    |             |    |    |    |    |  | FOTO |
| 72 |                                                                                                                                            |   |   |   | FOTO                        |   |   |   |           |    |    |    | FOTO             |    |                                              |    |          |    |            |    |                      |    |             |    |    |    |    |  |      |
| 71 |                                                                                                                                            |   |   |   |                             |   |   |   |           |    |    |    |                  |    |                                              |    |          |    |            |    | FOTO                 |    |             |    |    |    |    |  | FOTO |
| 70 |                                                                                                                                            |   |   |   | FOTO                        |   |   |   |           |    |    |    | FOTO             |    |                                              |    |          |    |            |    |                      |    |             |    |    |    |    |  |      |
| 69 |                                                                                                                                            |   |   |   |                             |   |   |   |           |    |    |    |                  |    |                                              |    |          |    |            |    | FOTO                 |    |             |    |    |    |    |  | FOTO |
| 68 |                                                                                                                                            |   |   |   | FOTO                        |   |   |   |           |    |    |    | FOTO             |    |                                              |    |          |    |            |    |                      |    |             |    |    |    |    |  |      |
| 67 |                                                                                                                                            |   |   |   |                             |   |   |   |           |    |    |    |                  |    |                                              |    |          |    |            |    | FOTO                 |    |             |    |    |    |    |  | FOTO |
| 66 |                                                                                                                                            |   |   |   | FOTO                        |   |   |   |           |    |    |    | FOTO             |    |                                              |    |          |    |            |    |                      |    |             |    |    |    |    |  |      |
| 65 |                                                                                                                                            |   |   |   |                             |   |   |   |           |    |    |    |                  |    |                                              |    |          |    |            |    | FOTO                 |    |             |    |    |    |    |  | FOTO |
| 64 |                                                                                                                                            |   |   |   | FOTO                        |   |   |   |           |    |    |    | FOTO             |    |                                              |    |          |    |            |    |                      |    |             |    |    |    |    |  |      |
| 63 |                                                                                                                                            |   |   |   |                             |   |   |   |           |    |    |    |                  |    |                                              |    |          |    |            |    | FOTO                 |    |             |    |    |    |    |  | FOTO |
| 62 |                                                                                                                                            |   |   |   | FOTO                        |   |   |   |           |    |    |    | FOTO             |    |                                              |    |          |    |            |    |                      |    |             |    |    |    |    |  |      |
| 61 |                                                                                                                                            |   |   |   |                             |   |   |   |           |    |    |    |                  |    |                                              |    |          |    |            |    | FOTO                 |    |             |    |    |    |    |  | FOTO |
| 60 |                                                                                                                                            |   |   |   | FOTO                        |   |   |   |           |    |    |    | FOTO             |    |                                              |    |          |    |            |    |                      |    |             |    |    |    |    |  |      |
| 59 |                                                                                                                                            |   |   |   |                             |   |   |   |           |    |    |    |                  |    |                                              |    |          |    |            |    | FOTO                 |    |             |    |    |    |    |  | FOTO |
| 58 |                                                                                                                                            |   |   |   | FOTO                        |   |   |   |           |    |    |    | FOTO             |    |                                              |    |          |    |            |    |                      |    |             |    |    |    |    |  |      |
| 57 |                                                                                                                                            |   |   |   |                             |   |   |   |           |    |    |    |                  |    |                                              |    |          |    |            |    | FOTO                 |    |             |    |    |    |    |  | FOTO |
| 56 |                                                                                                                                            |   |   |   | FOTO                        |   |   |   |           |    |    |    | FOTO             |    |                                              |    |          |    |            |    |                      |    |             |    |    |    |    |  |      |
| 55 |                                                                                                                                            |   |   |   |                             |   |   |   |           |    |    |    |                  |    |                                              |    |          |    |            |    | FOTO                 |    |             |    |    |    |    |  | FOTO |
| 54 |                                                                                                                                            |   |   |   | FOTO                        |   |   |   |           |    |    |    | FOTO             |    |                                              |    |          |    |            |    |                      |    |             |    |    |    |    |  |      |
| 53 |                                                                                                                                            |   |   |   |                             |   |   |   |           |    |    |    |                  |    |                                              |    |          |    |            |    | FOTO                 |    |             |    |    |    |    |  | FOTO |
| 52 |                                                                                                                                            |   |   |   | FOTO                        |   |   |   |           |    |    |    | FOTO             |    |                                              |    |          |    |            |    |                      |    |             |    |    |    |    |  |      |
| 51 |                                                                                                                                            |   |   |   |                             |   |   |   |           |    |    |    |                  |    |                                              |    |          |    |            |    | FOTO                 |    |             |    |    |    |    |  | FOTO |
| 50 |                                                                                                                                            |   |   |   | FOTO                        |   |   |   |           |    |    |    | FOTO             |    |                                              |    |          |    |            |    |                      |    |             |    |    |    |    |  |      |
| 49 |                                                                                                                                            |   |   |   |                             |   |   |   |           |    |    |    |                  |    |                                              |    |          |    |            |    | FOTO                 |    |             |    |    |    |    |  | FOTO |
| 48 |                                                                                                                                            |   |   |   | FOTO                        |   |   |   |           |    |    |    | FOTO             |    |                                              |    |          |    |            |    |                      |    |             |    |    |    |    |  |      |
| 47 |                                                                                                                                            |   |   |   |                             |   |   |   |           |    |    |    |                  |    |                                              |    |          |    |            |    | FOTO                 |    |             |    |    |    |    |  | FOTO |

Valdemar Sejr, ses allerede af nummeret at være fundet i lag K i felt B på Øm. I den fortløbende protokol står alle kort med M2BK-fund sammen, og en hastig gennembladning vil straks vise, hvad laget har indeholdt, og hvad fundene fortæller om dets alder.

Er en genstand målt ind på fundstedet, angives målene i rubrikkerne KOORD. og NIVEAU lige under nummerrubrikken. Kortets øvrige rubrikker udfyldes på følgende måde:

I GENSTAND beskrives fundets art, kortest muligt. F.eks. »søm«, ikke »jernsøm«. »Jern« sættes under MATERIALE. Kendes dette ikke, angives det med spørgsmålstegn. Ved FRAGMENT sættes kryds, hvis genstanden ikke er hel. I en del tilfælde fremgår dette dog allerede i GENSTAND, f.eks. »randskår«. Defekterne beskrives i øvrigt under TILSTAND, f.eks. »spidsen mangler«. Her skrives også »rusten«, »irret« etc. TILSTAND rummer således både et varigt og et foreløbigt aspekt. Denne dobbelthed kan ikke undgås ved en registrering sideløbende med udgravningen. Det foreløbige aspekt er af værdi for identifikationen, indtil konservering har fundet sted. Stærkt irrede eller forrustedede genstande ændres ofte så meget under konserveringen, at det bagefter er nødvendigt at skrive nye registreringskort på dem.

I GRUPPE angives genstandens saggruppenummer. Her følges den saglige registrant, som benyttes på Nationalmuseets 2. afdeling. (Se Chr. Axel Jensen: Nationalmuseets Sagregister, Fortid og Nutid 1926 - 1927, p. 220 - 225) Vi har udvidet den en smule ved at dele grupperne »ubestemmelige genstande« og »materialeprøver« op efter materiale; dette letter overskueligheden af disse ellers vanskeligt anvendelige genstandsmængder. En anden og bedre saglig gruppering fandt vi det ikke muligt at lave. Desuden er det praktisk at benytte en opdeling, der i forvejen

dækker hovedparten af de her i landet eksisterende og registrerede fund fra middelalderen.

FUNDÅR behøver ingen forklaring.

Rubrikkeme til målangivelser omfatter længde, bredde, højde, tykkelse, dybde og diameter. Alle mål er i cm. Der anvendes selvsagt kun de rubrikker, der har relevans for den registrerede genstand. F.eks. har en mursten længde, bredde og tykkelse, et vægskab bredde, højde og dybde. På lerkar måles højde og mundingsdiameter m.m. Derfor angives på f.eks. randskår højde og bredde, ikke længde og bredde. »Største mål« benyttes på uregelmæssige genstande, f.eks. slagger, eller fragmenter hvis placering i den genstand, de er del af, ikke kan erkendes, f.eks. keramiske sideskår uden ornamentik. Dækker kortet flere genstande af samme art, f.eks. en skårsamling, måles i reglen kun det største stykke. Dette meddeles i NØJERE BESKRIVELSE, som også benyttes i de mange tilfælde, hvor det er nødvendigt at bringe detailmål, evt. støttet af en skitse.

NØJERE BESKRIVELSE benyttes også, hvis genstandens form ikke kan beskrives med et enkelt, geometrisk udtryk som f.eks. »oval«, »cylinder« eller »kugle«. Alle præcise og varige betegnelser af den art sættes i FORM. Under FARVE beskrives også varige fænomener, f.eks. »rød« om en teglsten eller »blå« om et glasskår. Derimod skrives ikke »grøn«, hvis en genstand er irret. Det ændres jo ved konserveringen.

I mange tilfælde vil NØJERE BESKRIVELSE foruden detailmål også naturligt rumme form- og tilstandsbeskrivelse af komplicerede eller medtagne genstande. Dette kan ligesom for rubrikken TILSTAND give anledning til en dobbelthed, idet der ellers under NØJERE BESKRIVELSE angives varige karakteristika som ornament, dekoration, rand- og bundskårs udformning o.s.v. Altså fænomener, der hjælper til identifikationen.

Den særligt fremhævede rubrikgruppe til keramik-

beskrivelsen blev udformet for at lette registreringen af denne genstandsgruppe, der erfaringsmæssigt altid er stor, og som plejer at tynde og forsinke registreringsprocessen. Det er de eneste rubrikker på kortet, der især er indrettet til brug på middelalderlige fund. Baggrunden for disse rubrikkers udformning er desuden i høj grad hensynet til identifikation og magasinordning.

Hvis der er tale om LERTØJ eller STENTØJ, går man direkte fra GENSTAND til én af disse rubrikker og sætter kryds. Kun hvis der er tale om ANDET, angives det i MATERIALE. Hovedskellet for lertøj er mellem det glaserede og det uglaserede. Med et kryds vises, om glasuren er udvendig eller indvendig. I øvrigt beskrives glasuren farve, sidernes farve, godsets kvalitet og skærvens karakter, d.v.s. dens farve og evt. lagdeling. Under GODS og SKÆRV er de almindeligst forekommende fænomener angivet, så beskrivelsen hyppigst kan klares med en række krydser. Rubrikken OVERFLADE kunne lige så godt have heddet SIDE. Den er sjældent i brug og tildels overflødig, men den hjælper til at undgå, at nybegyndere i NØJERE BESKRIVELSE kalder skår af groft gods for »ru« og fint gods »glat«. OVERFLADE er altså medvirkende til at gøre beskrivelserne ensartede.

Rand- og bundskårs karakter, dekoration og andre særlige karakteristika på keramikken angives i NØJERE BESKRIVELSE, fordi disse fænomener kan være meget forskelligartede, og der endnu ikke findes en fast terminologi, som kunne give grundlag for en opstilling af rubrikker til afkrydsning.

Keramikrubrikkerne gør skårbeskrivelserne overkommelige. Dels kan mange skår af samme art sættes på ét kort. Dels er de fleste beskrivelser hurtigt overstået med rækken af krydser. Desuden har det vist sig, at man ud fra disse registreringer let kan finde frem til skårmaterialet i magasinet, hvor fundene

foreløbig er anbragt i nummerorden efter lag og felt som i den fortløbende protokol.

Under KONSERVERING sættes datoer og et kryds, hvis der foreligger en beretning. Dennes hovedindhold kan evt. meddeles under ANDET. Her kan også skrives henvisninger til litteratur og paralleller samt i sjældne tilfælde specielle fundoplysninger, f.eks. om en mønt fra en grav, at den lå i ligets mund. ANDET rummer altså nok oplysninger om genstanden, men fortæller ikke om noget, der kan ses på den.

I rubrikkerne FOTO, RØNTGEN og TEGNING sættes numre, der henviser til billedarkiverne. I mange tilfælde ville et fotografi støtte beskrivelsen, og man kunne ønske det klæbet på kortene. Efterhånden som en fotografering bliver økonomisk og praktisk mulig, vil den da også finde sted. Et billede kan evt. sættes på bagsiden af kortet. Det vil være rimeligst at have billederne i sagregistranten, men de tynde, gule kort er ikke egnede til det. Man kan så enten gøre de hvide kartonkort til sagregistranten, eller man kan opstille en selvstændig fotoregistrant, ordnet som sagregistranten. Det sidste vil måske være at foretrække, idet en fotoregistrant ikke vil blive nær så omfattende som protokollen. I mange tilfælde er en fotografering nemlig uden værdi og derfor overflødig. F.eks. kan malede rudeglasskår ikke fotograferes med udbytte, og billeder af udekorerede keramiske sideskår fortæller ikke meget.

DEPONERING kan være såvel til som fra Lærestolens samlinger. Rubrikkerne UDST. og MAG. er med rette blevet kritiseret som overflødige og er strøget på det reviderede kort. KASS. derimod er nyttig, fordi der er grænser for, hvad der bør gemmes af søm, ukarakteristiske sideskår og nyere genstande. Både i lagbeskrivelsen og den statistiske behandling af fundene er det imidlertid vigtigt at medtage alle genstande. Når man beholder kortene efter at have kasseret de ringe fund, fungerer protokollen også som

en udvidelse af udgravningsberetningen. Talrækken langs kortets kanter er afsat som forberedelse til en hulkortbehandling, der endnu ligger ude i fremtiden.

Hele kortet er i virkeligheden bygget op over de temmelig enkle principper, der naturligt kommer til at ligge bag enhver registrators indførsler i protokollen. Der må angives nummer, genstandens navn og saggruppe. Materiale, mål og form må medtages og særlige karakteristika beskrives. På baggrund af dette kan genstanden findes i magasinet. Fundomstændighederne skal oplyses. De siger noget om genstandens brugbarhed, f.eks. til datering. Hvor det er muligt, vil man ønske at datere og pege på paralleller. Dette grænser dog til tolkning, som vi har søgt at undgå.

Mest muligt har vi søgt at angive ved nummerring og ved at tvinge beskrivelsen ind i faste rubrikker, der udfyldes med éntydige, umiddelbart forståelige betegnelser. Ikke alle rubrikker bliver udfyldt ved alle registreringer. Det er heller ikke meningen. Men der skal være så mange rubrikker, at flest mulige arter af genstande kan beskrives enklest muligt. Undertiden kan der blive tale om over- eller dobbeltregistrering med gentagelser under FORM, FARVE, TILSTAND og NØJERE BESKRIVELSE. Dette er imidlertid et begynderfænomen; det forekom sjældnere, efterhånden som registreringen skred frem. I øvrigt er en overregistrering dog bedre end en mangelfuld registrering.

I løbet af 1975-gravningen fremkom der op mod 6000 fund. Der er væsentligt færre fundnumre, fordi der ofte er flere genstande på ét kort. Alt er registreret, og i det omfang det var muligt, bemalet med nummer. Det meste jern henligger dog stadig ukonserveret, fordi en konservering ville overstige udgravningens midler med en betragtelig sum. Dette er beklageligt, for selv om der er taget røntgenbilleder af materialet, er det ikke muligt på baggrund af

dem at foretage en forsvarlig kassation. Desuden måtte man afstå fra at konservere selv genstande, som med stor sikkerhed kunne skønnes bevaringsværdige. Disse blev blot sikret mod yderligere nedbrydning. For alt dette er registreringen indtil videre foreløbig.

Blandt registreringsholdets faste og skiftende medlemmer har der været både erfarne registratorer og nybegyndere. Afhængigt af de daglige fundmængders størrelse var tre - seks personer beskæftiget med at beskrive og ordne fundene. De erfarne var glade for kortene, fordi de gør registreringsprocessen langt hurtigere. Ved udfyldelsen skal man ikke lede efter udtryksformer som til de sprogligt mere velformede beskrivelser i en almindelig protokol. Nybegyndere lærte hurtigt at bruge kortene og klare beskrivelserne ved at spørge de erfarne om betegnelserne på forskellige fænomener. Alle er enige om, at kortets udformning tvinger til en langt mere præcis betragtning og beskrivelse af genstandene, end hvis man giver en selvformuleret beskrivelse på et stykke blankt papir. Desuden bliver registreringerne ensartede, selv om de udføres af mange forskellige personer.

Specialister på enkelte genstandsområder vil måske føle, at kortene netop på deres område kunne være mere omfattende. Det er da også givet, at der kunne udformes fortrinlige specialkort til forskellige former for værktøj, kakler, keramik, møbler o.s.v. Sådanne kort hører imidlertid efter vort skøn sammen med specialistens egen behandling af sit sagområde. Formålet med Øm-kortene har været at skabe en almen registrant - protokol - hvorefter fundene kan identificeres og erkendes som det de er.